

Spronz Júlia – Wirth Judit

A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségére irányuló Nemzeti Stratégiai Terv 4. prioritás: A nők ellen elkövetett erőszak minden formájának felszámolása, fellépés a nők és férfiak, lányok és fiúk testi és érzelmi integritáshoz való alapvető jogának megsértése ellen területére vonatkozó feladatok 2020-ig

2009. augusztus-október

1. Az áldozatok védelmét és az elkövetők felelősségre vonását szolgáló általános jogi és infrastrukturális keret kialakítása

A nők elleni erőszak különféle fajtáinak megelőzése és felszámolása terén Magyarország jelentősen elmarad a legtöbb Európai Unió tagországtól, a stratégiai kezelés igénye pedig eddig teljesen hiányzott. A nők elleni erőszakra vonatkozó átfogó stratégia emberi jogi jogsértésként kezeli az elfogadott nemzetközi meghatározás szerint nemi alapú erőszaknak (gender-based violence) tekintett különféle erőszakfajtákat, melyekkel szemben részben általános, részben speciális intézkedésekkel tervez fellépni. A tervezett és szükséges intézkedések meghatározása során alapelv a már ismertetett emberi jogi megközelítés alkalmazása. Ennek értelmében a nők elleni erőszak fajtái – különösen ismerős által elkövetett visszatérő erőszak – nem konfliktusnak, veszekedésnek vagy életvezetési nehézségnek minősül, hanem emberi jogi jogsértésnek, amely ellen az állam azonnali és hatékony beavatkozással védi állampolgárait, felelősségre vonja az elkövetőket, valamint gondoskodik az áldozatok reviktimizációjának elkerüléséről és az erőszak hosszú távú megelőzéséről.

Szükséges intézkedések:

- A nők elleni erőszakkal kapcsolatos hatályos joganyag áttekintése és a hiányosságok megállapítása
- A nők elleni erőszak minden formáját tükrözni képes, a nők integritásának megsértését, mint emberi jogi jogsértést általában meghatározó és szankcionáló jogi keret kialakítása
- A 45/2003. (IV.16.) OGY határozat II. a) pontjában körülírt egységes, az emberi jogi szemléletmód szerinti szakmai protokollok megalkotása valamennyi, a nők elleni erőszak kezelésében szerephez jutó szakma számára
- Attitűdformáló és az emberi jogi szemléletnek megfelelő ismereteket közvetítő képzési programok kifejlesztése, továbbfejlesztése és **megvalósítása a jogalkalmazók számára**
- Speciális telefonos és személyes tanácsadást nyújtó segélyszolgálatok felállítása az erőszak különféle formáinak áldozatává vált nők számára
- Az egészségügyi és oktatási intézmények bevonása a nők elleni erőszak feltárásába, kezelésébe és megelőzésébe
- A nők elleni erőszakra és az emberi jogokra vonatkozó speciális tudásanyagot átadó képzések bevezetése az iskolai oktatásban, a közép- és felsőoktatási intézményekben
- Köztudatformáló, és alapvető jogi és emberi jogi ismereteket terjesztő kampányok folytatása
- Ismeretterjesztő kiadványok, kézikönyv kiadása a nők jogaira vonatkozó hazai és európai jogszabályokról, kiadványsorozatot készítése a jogok érvényesítéséhez szükséges gyakorlati tudnivalókról

- A nők elleni erőszak minden típusának körében regisztrált cselekményekre vonatkozó, nemekre, cselekménytípusokra bontott, valamint az elkövető és az áldozat közötti kapcsolatra kiterjedő statisztikai adatgyűjtés bevezetése, és fenntartása
- A fenti intézkedéseknek a témával régóta foglalkozó és az áldozatokkal való foglalkozás terén tapasztalatokkal rendelkező civil szervezetekkel együttműködésben történő megvalósítása.
- A célok megvalósulásának rendszeres ellenőrzése, monitorozása a megvalósulás ütemének figyelemmel követésére, illetve a mindenkori részfeladatok kijelölésére.

A nők elleni erőszak speciális fajtái azonban a fentiek felül különféle, speciális intézkedéseket is követelnek, melyeket a Stratégiai Terv az alábbiakban határoz meg:

2. Nők elleni családon belüli erőszak

Mind a külföldi, mind a magyar adatok azt mutatják, hogy minden ötödik nő él vagy élt valaha olyan kapcsolatban, ahol partnere rendszeresen testileg bántalmazta őt. Ez az adat kizárólag a fizikai erőszakot elszenvedőket foglalja magában, de tudjuk, hogy a folyamatos lelki erőszakban élő nők száma ennél jóval magasabb. Magyarországon a rendőrség statisztikája szerint, a családon belüli erőszak hetente legalább egy nő és havonta legalább egy gyermek életét követeli. Összesen évente 200 körül van a családon belüli erőszak körében meghalt emberek száma. A nők és gyerekek ellen elkövetett erőszak azonban az esetek nagy részében nem jelent emberölést: az áldozatok által inkább „választott” öngyilkosság, az életveszélyes testi sérülések, a kiesett munkanapok, a gyógyszeres és pszichiátriai kezelések és a lelki sérülések évente nők és gyerekeik százezreinek életét teszik tönkre. A Tóth Olga által 1998-ban végzett felmérés szerint a partnerbántalmazás az esetek 95 százalékában férfi elkövetőt és nő áldozatot jelent.

Magyarországon a büntetőeljárás során alkalmazható távoltartás (Be., 138/A-139. §, hatályos 2006. július 1-től) az egyetlen olyan jogi eszköz, melyet kifejezetten az erőszak e fajtájának szankcionálására hoztak létre (bár ez nem derül ki a jogszabály szövegéből), a jogszabály azonban nehézkes, buktatói bele vannak építve. Ennek egyik bizonyítéka, hogy a tízmilliós Magyarországon a szabály hatályba lépését követő két évben összesen 141 esetben ítélte meg a bíróság távoltartást, míg pl. a 8,3 milliós Ausztriában az ottani, lényegesen átgondoltabb törvény alapján a törvény hatályba lépésének (1997 május 1.) második évében, 1998-ban a rendőrség és a csendőrség összesen 2600 távoltartási határozatot adott ki.

Az Európa Tanács becslése szerint egy 10 milliós lakosságú országnak évi 400 millió eurójába kerül a családon belüli férfierőszak.¹

Szükséges intézkedések:

- A családon belüli, valamint a partnerkapcsolati erőszak jogilag releváns fogalmának meghatározása a nemzetközi (az ENSZ és Európa Tanács keretében használt) definíciók alapján, és e fogalom felhasználásával a családon belüli erőszak mint *sui generis* bűncselekmény bevezetése a Büntető Törvénykönyvbe, valamint a 45/2003. (IV.16.) OGY határozat jogalkotási programjának maradéktalan végrehajtása, nemzetközi ajánlások teljesítése (külön törvény nők elleni családon belüli erőszak kezelése tárgyában)

¹ Európa Tanács, 2006: „Leltár tanulmány” [Stocktaking Study]: Az Európa Tanács tagországaiban a nők elleni erőszakkal szemben tett intézkedésekről és tevékenységről.

- Rendszeres, a családon belüli erőszak eseteit érzékenyen követni képes rendőrségi és bűnügyi statisztikai adatgyűjtés és elemzés, az adatok nyilvánosságának biztosításával, az eredmények beépítésével a döntéshozatalba
- Folyamatos, nemek szerinti bontást tartalmazó statisztikai adatgyűjtés azoknál a hatóságoknál és közintézményeknél is, amelyek elsőként kerülnek kapcsolatba az áldozatokkal
- A nemek szerint bontott kriminálstatisztikai adatgyűjtés bővítése az alkalmazott szankciókra vonatkozó kvantitatív adatokkal (annak kimutatása, hogy pontosan milyen büntetéssel végződtek az ügyek), valamint az ügyek lemorzsolódására vonatkozóan
- A családon belüli erőszak áldozataival foglalkozó állami és civil áldozatvédelmi szolgáltatások személyi és intézményi kapacitásának növelése, a civil szervezetek által kidolgozott és alkalmazott integrált ügyféllátás bevezetése az áldozatokat ellátó állami szolgáltatóknál, a segítségnyújtás ingyenessé tétele
- Egységes, az emberi jogi megközelítésen alapuló működési szabályok alkalmazása
- A jelenleg működő, és fejlesztés alatt álló krízishálózat működésének felülvizsgálata és fejlesztése a külföldön bevált módszerek, a nők elleni erőszak áldozatait ellátó menedékhelyek működtetésére kidolgozott kézikönyv figyelembe vételével, a munkatársak folyamatos képzésének biztosítása
- On-line anonim és nem anonim kríziscentrumok létrehozása
- Annak biztosítása, hogy az elkövetőkkel történő foglalkozás (elterelés az erőszakos magatartástól) ne vonjon el emberi és anyagi erőforrásokat az áldozatoktól
- Az erőszakkal szembeni zéró tolerancia-elv érvényesítése.
- A bántalmazó magatartás, bántalmazó viselkedésszabványok felismerésére kidolgozott képzések beépítése az iskolai és a szakemberek oktatásába, mint a családon belüli erőszak elleni speciális megelőző intézkedést
- A tömegtájékoztatás eszközeinek bevonása a párkapcsolati erőszakkal kapcsolatos sztereotípiáknak, a párkapcsolati erőszak romantikus beállításának felszámolásához, felvilágosító és köztudatformáló kampányok meghirdetése, oktatási anyagok terjesztése, pályázatok kiírása.

3. Szexuális zaklatás

A szexuális zaklatás fogalma jelenleg nincs pontosan meghatározva, ezek az esetek jellemzően nem kerülnek jogi fórumok elé. Az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak – saját honlapja tanúsága szerint – sem 2007-ben, sem 2008-ban egyetlen, szexuális zaklatást panaszoló ügye sem volt. Maga az Egyenlő Bánásmód Hatóság is úgy találta, hogy az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény a szexuális zaklatás kérdésén nem megfelelően szabályozza, ezért 2008. márciusában törvénymódosítást kezdeményezett, aminek nyomán a jogszabály zaklatásra vonatkozó szövege egy szóval (szexuális) kibővült. Az egyenlő bánásmódról szóló törvény további hibája például az áldozatokat az ilyen jellegű ügyek indítására ösztönző mechanizmusok hiánya. Nyilvánvaló, hogy ezen eseteket kellemetlen feltárni. A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség 2003-ban készült alapos elemzésében² az akkori törvényjavaslatban számos, annak idején figyelmen kívül hagyott konkrét módosítást javasolt, melyek még a mai napig is aktuálisak. Európai Unió felmérések szerint a nők legalább 30-50 százaléka szenved el a munkahelyi szexuális zaklatást. Bár Magyarországon semmilyen reprezentatív vagy egyéb felmérés nem áll rendelkezésre a

² Ld. <http://www.noierdek.hu/home/node/26>

szexuális zaklatásról, alappal feltételezhető, hogy hazánkban, ahol az EU-s átlaghoz képest a munkavállalók kiszolgáltatottsága nagyobb, a nemi sztereotípiák pedig erősebbek, ez az arány bizonyosan nem kisebb, mint az EU átlagában.

Szükséges intézkedések:

- A hatékony fellépéshez szükséges jogszabály-módosítások végrehajtása
- Az ügyek számára, alakulására vonatkozó statisztikai adatok feltárása, az adatok nyilvánosságának folyamatos biztosítása, kutatások, reprezentatív és kvalitatív felmérések rendszeres időközönkénti végzése
- Az Európai Bizottság által 2007-ben a tagországok állami egyenlő bánásmód hatóságai számára, a nemi alapú diszkrimináció fokozottabb szankcionálásának elősegítésére létrehozott munkacsoport Magyarországra vonatkozó tevékenységének, és a tevékenység eredményének nyilvánosságra hozása, átláthatóságának biztosítása.
- Az Egyenlő Bánásmód Hatóság dolgozói, döntéshozói, valamint a munkaügyi bírók gender-szemléletű képzésének folyamatos biztosítása.
- A munkáltatók számára mintaként használható, a részletes panasztételi mechanizmusra is kiterjedő Magatartási Szabályzat kidolgozása, és a Szabályzat (vagy ahhoz hasonló saját szabályzat) alkalmazásának kötelezővé tétele legalább azon munkáltatók számára, amelyek esélyegyenlőségi tervek elfogadására is kötelezettek
- Felvilágosító, ismeretterjesztő kampányokat folytatása a nagyközönség, illetve kifejezetten a munkavállalók és a munkáltatók számára.

4. Fenyegető zaklatás

A magyar jogban nincs a párkapcsolati erőszakra jellemző „fenyegető zaklatásra” vonatkozó jogszabály. Nincs külön jogszabály a fenyegető zaklatásról mint a nők elleni erőszak egyik fajtájáról, és a fenyegető zaklatás természete miatt (egy sor önmagában bűncselekménynek nem minősülő cselekményből áll), a Büntető törvénykönyv egyéb tényállásai sem feltétlenül vonatkoznak rá. Ennek megfelelően – az áldozatoknak jogsegélyszolgálatot nyújtó szervezetek tapasztalatai szerint – a fenyegető zaklatás áldozatai nem kapnak megfelelő védelmet. A 2008. január 1-én hatályba lépett új Btk.-beli zaklatás tényállás a tapasztalatok szerint nem nyújt megfelelő védelmet, mivel nem nevesíti a tipikus elkövetési helyzetet (a párkapcsolati erőszakot), és kifejezetten diszkriminálja a még nem elvált áldozatokat, akikre a jogszabály nem vonatkozik. További hiányossága a szabálynak, hogy nem kezeli kellő súllyal a fenyegető zaklatást, mivel nem tükrözi azt aényt, hogy az emberöléssel végződő párkapcsolati erőszak esetek szinte mindegyikében az ölést fenyegető zaklatás előzi meg, azaz a fenyegető zaklatás gyakran végződik a nő testi sérülésével vagy halálával, így meglehetősen súlyos, életveszélyes cselekménnyel állunk szemben.

Az áldozatoknak segítséget nyújtó szervezetek tapasztalatain, valamint a sajtó nem ritkán inkább szenzációhajhász, mint tényszerű híradásain kívül nincs továbbá érdemi adat a fenyegető zaklatás esetek számáról, alakulásáról, ami gyakorlatilag ellehetetleníti, hogy ezt a súlyos, gyakran életveszélyes cselekményt a jogalkotók, a jogalkalmazók és a segítő szakmák megfelelő komolysággal kezeljék.

A „fenyegető zaklatás” nem feltétlenül meríti ki a jogi értelemben vett „fenyegetés” kritériumát (bár az élet, testi épség elleni támadás kilátásba helyezése sem ritka), az ilyen zaklatásnak kitett áldozat azonban jellemzően fenyegetve érzi magát az elkövető rá irányuló magatartása miatt. Ezek pl.: állandó megfigyelés alatt tartás, az áldozat privát szférájába, magán- és munkakapcsolataiba való kéretlen és erőszakos benyomulás, féltékenykedés, megrögzött kisajátítási kísérletek, anyagi károk okozása, éjjel-nappali telefonok, személyes

felbukkanások, kérések és ellenérzéseket, nem ritkán undort, félelmet keltő „szerelmi vallomásokkal” való elárasztás, stb.

Szükséges intézkedések:

- A Büntető törvénykönyvben szereplő zaklatásról szóló rendelkezés megfelelő módosítása, illetve a fenyegető zaklatás tényállásának beépítése a párkapcsolati erőszakról szóló jogszabályokba
- A rendőrök, egyéb jogalkalmazók, segítő szakmák dolgozóinak képzése a zaklatással, annak az áldozatra gyakorolt hatásaival, a cselekmény súlyosságával kapcsolatban, különös figyelemmel a fenyegető zaklatás idejében történő felismerésének megelőző funkciójára
- Statisztikai adatok gyűjtése reprezentatív és kvalitatív felmérések, valamint a Btk. zaklatás tényállása alapján indult eljárások útján, az eljárások sorsának alakulását is beleértve.

5. A szexuális önrendelkezés

A nők és gyermekek által megélt erőszak jelentős része a szexuális önrendelkezés megsértéséből ered. A nemi erőszak, gyerekekkel szembeni szexuális visszaélés vagy erőszak, a prostitúció, a pornográfia, valamint az ezekhez szorosan kapcsolódó nő- és gyermekkereskedelem megszüntetésének és megelőzésének egyik akadályaként az a jogi szemléletmód, mely e sérelmeket nem az önrendelkezés megsértésnek, hanem „erkölcsi” (a nők erkölcsét elrontó) kérdésnek tekinti. A Büntető törvénykönyv olyan kategóriákat tartalmaz, mint a „szemérem elleni erőszak”, „vérfertőzés”, és a szexuális önrendelkezés elleni bűncselekményeket magában foglaló fejezet neve is „nemi erkölcs elleni bűncselekmények” maradt. Ez a helyzet az ENSZ CEDAW Bizottságnak a 2002-es magyar kormányzati jelentést követő ajánlásai³ ellenére fennmaradt. Az emberi jogi megközelítésre való váltás itt is elengedhetetlen a hatékony fellépéshez.

Civil szervezetek több kutatásban kimutatták (Amnesty International Magyarország, 2007; NANE Egyesület-Patent Egyesület, 2009) hogy a szexuális önrendelkezés körébe tartozó jogsértésekkel szemben az előítéletesség, az áldozathibáztatás, és az elkövetők (a prostitúció és a pornográfia esetében a „felhasználók” felelősségének kisebbitése, vagy teljes elmosása a társadalom, a jogalkalmazók, a szakértők és a sajtó részéről olyan erős, hogy az az áldozatokat gyakorlatilag elzárja a jogvédelemtől, és a jogi, lelki és anyagi jóvátételtől.

Az egyetlen olyan reprezentatív felmérés, amely érintette ezt a problémát (Tóth Olga fentebb idézett kutatása) 1998-ban készült, ezen kívül hiteles statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. Miközben a nemzetközi felmérésekből és Tóth Olga adataiból következtetve a nemi erőszakot, illetve szexuális abúzust elszenvedő nők és gyerekek száma évente legalább több tízezerre rúg, az életük során legalább egyszer nemi erőszakot elszenvedett nők és lányok aránya 29%. Ugyanakkor az ismertté vált bűncselekmények körében a rendőrség által regisztrált erőszakos közönségek száma pl. 2003-2007 között átlag mintegy 250 eset évente. Az elítélések, valamint a reprezentatív minta alapján megbecsülhető elkövetések számának aránya alapján egy 2000-ben készült elemzés a büntetlenül maradt nemi erőszak elkövetők számát 98,92%-ra tette. Azok a lányok és nők, akiket megerőszakoltak, arra számíthatnak, hogy nem hisznek nekik és stigmatizálják őket.⁴ Magyarországon sokkal kevesebb a szexuális

³ CEDAW/C/2002/EXC/CRP.3/Add.10/Rev.1.

⁴ Ld. pl. az Amnesty International Magyarország jelentése a nemi erőszakról: *Meg nem hallott segélykiáltások*. 2007. (online: <http://amnesty.hu/NEEM%20jelentés.html>.) Egy nemierőszak-ügyek kivizsgálásával megbízott és a témában szakértőnek tartott rendőr a jelentés szerint a következőket mondta a kérdezőnek: „85 százalékuk kurva. Dugni akart, és megegyezési problémái támadtak. Nyíltan vagy titokban prostituáltak.”

bűncselekmény miatti feljelentés, mint más európai országokban, ugyanakkor az egyik legmagasabb az elmarasztaló ítéletek aránya, ami arra utal, hogy kizárólag a gyakorlatilag már a rendőrségi feljelentéskor „eleve bizonyítottak” tekintett ügyek kerülnek bíróságok elé. A CEDAW Bizottság korábbi két állami időszaki jelentés nyomán kiadott ajánlása ellenére továbbra is fennáll az a követelmény, hogy az áldozatnak bizonyítania kell a fizikai ellenállást ahhoz, hogy az ellene elkövetett szexuális visszaélés bűncselekménynek minősüljön.

A gyermekek ellen elkövetett szexuális abúzus látenciáját magyar szakértők 24-szeresre becsülik (azaz csak minden 24. esetre derül fény).

A szexuális önrendelkezés megsértésének többi fajtájáról még ennyi megbízható adattal sem rendelkezünk.

Mindezek fényében nyilvánvaló, hogy a szexuális önrendelkezés megsértésének eseteire a magyar jog és társadalom jelenleg nem képes megfelelő, az áldozatokat védő és segítő, testi-lelki egészségüket, jogi érdekeiket, és a védelemhez, jóvátételhez fűződő jogos igényeiket kielégítő választ adni.

Szükséges intézkedések:

- A megfelelő jogalkotási változtatások végrehajtása úgy az anyagi, mint az eljárásjog területén, valamint az áldozat-, ill. tanúvédelmi jogszabályokban
- A CEDAW Bizottság előző két Kormányzati Jelentés tárgyalásakor megfogalmazott ajánlásainak⁵ végrehajtása
- A szexuális erőszak áldozatává vált nők és gyerekek védelmének fokozott érvényesítése a Nemzeti AIDS Stratégiában
- A statisztikai adatgyűjtés szélesítése, országos, reprezentatív kutatások folytatása, az ügyek alakulásának nyomon követése, és az adatok nyilvános hozzáféréseinek biztosítása
- Egységes ajánlások kialakítása az iskolai szexuális felvilágosítás céljából a Nemzeti Alaptanterv részét képező szexuális felvilágosítás és családtervezés elnevezésű tantárgy számára, melynek célja a széleskörű és ideológiától mentes objektív információ átadása
- Társadalmi tudatformáló és felvilágosító kampányok folytatása a szexuális önrendelkezési jog tudatának megerősítésére
- Az iskolai szexuális felvilágosítás, valamint a felvilágosító kampányok során a fiúk/férfiak szerepének és felelősségének bemutatása a szexuális önrendelkezési jogok érvényesülésében,
- A szexuális erőszak különféle fajtával foglalkozó speciális hatósági egységek létrehozása, ezek dolgozóinak speciális képzése
- A szexuális erőszak ügyekben eljáró különböző hatóságok tevékenységére vonatkozó protokollok kidolgozása.
- A szexuális erőszak, ill. a szexuális visszaélések áldozatait integrált módon ellátó szolgáltatások létrehozása az Európa Tanács ajánlásainak figyelembe vételével
- Speciális technikai felszerelések alkalmazása az eljárás során az áldozat védelmében, a reviktimizáció elkerülése érdekében
- Az Egészségügyi Világszervezet 2003-as „Irányelvek a szexuális erőszak áldozatainak orvosi és jogi ellátásához” című kiadványa anyagának integrálása a szakemberek alap- és továbbképzésébe.

⁵ CEDAW/C/2002/EXC/CRP.3/Add.10/Rev.1. és CEDAW/C/SR.801 (A) and 802 (A)

6. Prostitúció és emberkereskedelem és pornográfia

A prostitúció, az emberkereskedelem és a pornográfia sajátos megítélése miatt e két témával a Stratégia külön is foglalkozik.

Mind a prostitúció, mind az emberkereskedelem területén viszonylag új jogszabályok vannak érvényben Magyarországon. Mivel azonban a jogszabályokat a prostitúció, illetve az emberkereskedelem társadalmi valóságának mélyebb ismerete nélkül módosították, illetve fogalmazták meg, az a furcsa helyzet állt elő, hogy e két kérdéskört a magyar jogszabályok egymástól teljesen függetlenül, a közöttük fennálló szoros összefüggésekre tekintet nélkül, más és más tematikus környezetben kezelik. Maguknak a jogszabályoknak a szövege számos elvi, értelmezési problémát vet fel, s ezekből, valamint az emberkereskedelem és a prostitúció közötti szoros kapcsolat figyelmen kívül hagyásából következően a végrehajtás terén is komoly hiányosságok fordulnak elő.

Magyarországon a prostitúcióra vonatkozó szabályozást 1993-ban – figyelembe véve az akkor már közel negyven éve érvényben lévő ún. New Yorki Egyezmény⁶ rendelkezéseit – megváltoztatták: kiiktatták a prostituált személy büntethetőségét. Erre a változtatásra azonban úgy került sor, hogy a prostitúcióval összefüggésben megfogalmazott többi bűncselekmény leírását, valamint értelmezését nem módosították.

Megszűnt ugyan a prostituált büntethetősége (törölték az üzletszerű kéjelgést szankcionáló passzust), ám a prostitúció többi szereplője – köztük a bordélyfenntartók, kerítők, futtatók –, azaz a prostitúciót létrehozó és működtető szervezetek és személyek cselekményének meghatározása nem változott meg: ők a törvénykönyv szerint csak elősegítik, esetleg kihasználják a prostitúciót (tettüknek sértettje nincs), de azt az értelmező rendelkezés szerint valójában továbbra is a most már nem büntetendő prostituált követi el. A Büntető Törvénykönyv 2007-es módosítás nyomán büntethetővé vált a kiskorú prostituált használója. Minthogy azonban a magyar állam továbbra is következetesen úgy vélekedik, hogy a prostitúcióban mégiscsak a prostituált a főszereplő, egy szabálysértési tényállással – az 1999-ben hatályba lépett szervezett bűnözés elleni törvény⁷ keretei között – valójában *visszacsempészte a magyar jogba a prostituált büntethetőségét.*

A törvény türelmi zónákat ír elő, ahol az utcai prostituált találkozhat a vásárlóval, s védett zónákat, ahol nem. A prostituált, amennyiben kijelölt türelmi zónán kívül, avagy egyenesen védetté nyilvánított területen jelenik meg, szabálysértést követ el. A zónák kijelölése a törvény értelmében az önkormányzatok feladata. Az önkormányzatok azonban mind mostanáig *nem* jelölték ki türelmi zónákat. A türelmizóna-törvény sajátos alkalmazása következtében az utcai prostitúció valamelyest visszaszorult Magyarországon. A rendőri eljárásoktól, bírságoktól és börtönbüntetésétől féltő utcai prostituáltak lakásokba, kisebb-nagyobb illegális bordélyokba húzódtak vissza, s ezt a folyamatot elősegítette az Internet és a mobiltelefon-hálózat robbanásszerű elterjedése is.

A prostitúciós ipar valódi működtetőivel és haszonélvezőivel szemben ritkán lép fel a rendőrség, az utóbbi években 100-200 esetben folyt eljárás, a látencia ezen a területen legalább *százszoros* lehet.

Emberkereskedelem címén évente mindössze 20-40 esetet regisztrálnak a bűnügyi statisztikák. A jogalkalmazók szerint a hatályos jogszabály alapján rendkívül nehéz az emberkereskedelem-eseteket felderíteni. Az eljárás során bizonyítani kell ugyanis, hogy az emberrel folytatott kereskedés aktusa – az emberi személy eladása, megvétele, majd a vevő

⁶ Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others
⁷ 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.

birtokában tartása (?!) – megtörtént. S ezt, mivel a sértett tanúk többnyire megfélemlített, megtévesztett, „betört” nők és lányok, igen nehéz bizonyítani.

Az emberkereskedelem áldozatai számára egy biztonságos menedékhely (shelter) működik. A menedékhelyre, amelyet egy civil szervezet üzemeltet, biztonsági okokra hivatkozva kizárólag az állami fenntartású Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat, illetve a rendőrség közvetíthet jelentkezőket. 2005-ben a shelter céljára biztosított négy épületből kettőt be kellett zárni, mivel túl kevés kérelmező jelentkezett a szervezetenél, s azok is viszonylag rövid ideig vették igénybe a szolgáltatásokat.

A pornográfia jellegzetessége az erőszakos szex népszerűsítése, a pornográfia a prostitúció marketingje. Az összefüggésre a pornográfia szó etimológiai eredete is utal: a prostituált leírása, ábrázolása. A pornográfia a nőt (általában a nőt, de emellett persze a gyermeket) mint kiszolgáltatott, lealázott szextárgyat ábrázolja, a nő (gyermek) mint szexuális tárgy egyetlen szerepe a férfi nemi vágyának kiszolgálása. Az Amerikai Pszichológiai Társaság (American Psychological Association - APA) közelmúltban kiadott, több, korábban már közzétett felmérésen alapuló jelentése kimutatta, hogy a női test szexuális tárgyként ábrázolása (pornófelvételek) a fiatal lányok testükkel kapcsolatos önbizalomhiányához, depresszióhoz, valamint táplálkozási rendellenességekhez vezet, továbbá a fiatalok egészséges nemi fejlődését is akadályozza (<http://www.apa.org/releases/sexualization.html>).

Szükséges intézkedések:

- A prostitúcióra és az emberkereskedelemre vonatkozó jogszabályok átszerkesztése a többi, a szexuális önrendelkezés sérelmével járó bűncselekménnyel együtt a személy elleni bűncselekmények közé, és a jogszabály megfelelő változtatása, amely tükrözi a szexuális önrendelkezési jog sérelme elleni védelem szándékát
- Ezekről a bűncselekményekről – elkövetőikről és sértettjeikről – részletes és követhető statisztikai adatok gyűjtése és vezetése, beleértve a prostituáltak ellen indított eljárások adatait is
- A rendőrök, ügyészek és bírák felkészítése arra, hogy az emberkereskedelem áldozatait elsősorban a prostituáltak között kell keresniük és megtalálniuk
- Az áldozatokkal való bánásmód oktatása külön a rendőrök és ügyészek számára
- Az emberi jogi, a szexuális visszaélések áldozatait segítő programok megvalósítása pályázatok útján
- A prostitúció és emberkereskedelem áldozatai számára különféle igényekhez alkalmazkodó menedékhelyek, ambuláns, és telefonos pszichológiai, egészségügyi és jogi ellátás nyújtása olyan szakemberek és önkéntesek közreműködésével, akik képzettek e speciális területen.
- Szociológiai, pszichológiai, egészségügyi, gazdasági és kriminológiai (a bűnszervezetekre vonatkozó) kutatások, valamint felvilágosító tevékenység folytatása a prostitúció, mint társadalmi jelenség megszüntetésének igényével és céljából.
- Tekintettel arra, hogy a pornográfia elfogadtatására és népszerűsítésére (szalonképes tételeire) hatalmas anyagi apparátus áll rendelkezésre (tipikusan az abban szereplő lányok és nők tömegeinek rendkívüli mértékű anyagi kizsákmányolása révén), elsősorban a felvilágosítás, a köztudatformálás, a pornográfia szokásos és valótlan „romantikus” ábrázolását ellensúlyozó tájékoztatás megkezdése és fenntartása
- A gyermekpornográfiára irányuló érdeklődés fokozottan figyelemmel kísérése, feltárása és szankcionálása.

Mutatók:

- A nők elleni erőszak bármely formáját a nők önrendelkezési jogának, emberi jogainak sérelmeként értelmező jogszabályváltozások száma, és iránya
- A nők elleni erőszak körében regisztrált cselekményekre vonatkozó, nemekre, cselekménytípusokra bontott, valamint az elkövető és az áldozat közötti kapcsolatra kiterjedő statisztikai adatgyűjtés megkezdése és fenntartása minden releváns intézménynél, és az adatok nyilvános hozzáféréseinek biztosítása
- A nők elleni erőszak körében elkövetett bejelentett, regisztrált, kivizsgált és szankcionált bűncselekmények száma (itt is, mint a többi indikátornál, hangsúlyozottan a növekvő szám szolgál pozitív mutatóul)
- Az elrendelt büntetőeljárású kényszerintézkedések száma, jellege, hossza, a regisztrált bűncselekmények arányában, az elkövetőkre kiszabott szankciók jellege, mértéke, hossza
- Az állami és civil szféra által nyújtott szolgáltatások számának alakulása, speciális (telefonos és személyes) krízisszolgálatok, segélyvonalak, jogsegélyszolgálatok, integrált ellátást nyújtó szolgálatok számának, és finanszírozásának növekedése az Európa Tanács 2008-ban megjelent ajánlásaival összhangban (*Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services*, Council of Europe, Strasbourg, 2008)
- A meglévő és létrehozandó krízisközpontok hálózatainak adatai (áldozatok, segítségkérések számának alakulása, a nyújtott segítség természete, az utánkövetés eredményei, stb.)
- Képzésekben résztvevők száma képzésmódok, képzési napok, témák, képzők stb. szerint lebontva
- Az ellátottak elégedettségi mutatói pozitív változásai független felmérések alapján
- Az emberi jogi szemléletmódnak megfelelő felvilágosító és oktatási anyagok címettjeinek száma
- A témáért felelős állami szervek, valamint a nők elleni erőszakkal foglalkozó emberi jogi civil szervezetek anyagi és emberi erőforrásainak változása, a célcsoport közvetlen ellátására jutó, illetve a célcsoport segítésére nyújtott összeg mértéke, és annak változása
- Címzett költségvetési tétel elkülönítése a hatékony kezelésre, az áldozatoknak nyújtandó szolgáltatásokra, és a megelőzésre, annak mértéke a nők elleni erőszak becsült árához képest
- Az egységes szakmai protokollok az egyes témákban létrejönnek, és bevezetésük megtörténik
- A nők elleni erőszak nemzetgazdasági és egyéni anyagi következményeit feltáró kutatások születnek
- 2020-ra a családon belüli erőszak során megölt nők és gyerekek száma nullára csökken, különös tekintettel a fenyegető zaklatást követő halálesetek fokozatos csökkenésére
- Az írott és elektronikus sajtóban megjelenő, sztereotípiákat mellőző híradások, tájékoztató, ismeretterjesztő cikkek, anyagok száma növekszik
- A nők biztonságérzete növekszik
- A sztereotípiáktól, a nők számára bármely módon megalázó, az áldozatokat bármely módon hibáztató ábrázolástól mentes ismeretterjesztő, felvilágosító, köztudatformáló kampányok száma

- A nők elleni erőszak különféle fajtáival kapcsolatosan képzett, speciális egységek létrejönnek a releváns szakmákban, különös tekintettel az igazságszolgáltatásra és a hatóságok munkájában is részt vevő segítő szakmákra
- Az előítéletmentes oktatási anyagok létrejönnek, és az alap-, közép- és felsőfokú oktatási intézményekben bevezetésre kerülnek
- Az egészségügyi, és segítő szolgáltatásokban megjelenő ráfordítások radikálisan emelkednek (az erőszak kezeletlenül hagyásának árához képest)
- A férfiaknak a nők elleni erőszak megszüntetésében való felelősségét kimondó kampányok jönnek létre
- A férfiakat megcélzó, a nők erőszaktól való védelmét előtérbe helyező szolgáltatások jönnek létre
- A férfiak számára nyújtott szolgáltatások költségeinek aránya az áldozatoknak nyújtott szolgáltatások, illetve az áldozatok védelmét szolgáló intézkedések költségeinek arányában, ahol ez az arány nem haladja meg a 10%-ot